

АВТОБІОГРАФІЧНИЙ ДОКУМЕНТ КИЇВСЬКОГО БУДІВНИЧОГО СТЕПАНА КОВНІРА

Видатний український будівельний майстер Степан Ковнір (1695—1786) близько шести десятиліть працював над спорудженням ансамблю Києво-Печерської лаври й інших будівель у Києві та його околицях. Далеко не всі з цих пам'яток збереглися, але ті, що вціліли, справедливо вважаються найкращими зразками українського бароко.

За своє довге життя С. Ковнір пройшов шлях від простого каменяра до «каменного строения мастера», обійнявши посаду головного будівничого Києво-Печерської лаври. Під керівництвом Й.-Г. Шеделя, а потім І. Мічуріна він споруджував Велику лаврську дзвіницю (1731—1745), Андріївську церкву (1749—1754), разом з П. Нейоловим будував Кловський палац (1755), з інженером Д. де Боскетом укріплював лаврські гори. Самостійно С. Ковнір керував будівництвом дзвіниць на Ближніх (1754—1763) і Дальніх (1754—1761) печерах та Ковнірівського корпусу (1744—1745) в Києво-Печерській лаврі, церков святих Антонія і Феодосія у Васильковій (1756—1759) та Троїцької — у Китаєві під Києвом (1763—1767), дзвіниці Братського монастиря на Подолі (1756—1759) та багатьох інших споруд.

Наприкінці життя С. Ковнір порушив клопотання перед архимандритом і духовним собором Києво-Печерської лаври про постриження його в ченці. У проханні, написаному 14 лютого 1785 р., за рік до смерти, він докладно розповідає про себе, тому цей документ є цінним джерелом відомостей як про самого майстра, так і до історії давнього українського мистецтва.

Особиста справа «послушника» С. Ковніра добре відома дослідникам¹, хоча ніколи не була публікована. Як і багато інших документальних матеріалів із прізвищем С. Ковніра, цей документ засвідчений за нього, цього разу лаврським канцеляристом, оскільки сам майстер був неписьменний. Прохання записане зі слів С. Ковніра, тому справляє враження розповіді, котра підсумовує його життєвий шлях.

Документ публікується згідно з прийнятими археографічними правилами. При публікації буква ъ замінена на е, твердий знак у кінці слів опущено, пунктуація подана відповідно до сучасного правопису.

Ігор ГИРИЧ

¹ Див.: Крицький Б. О. Архітектурно-будівельна діяльність Степана Ковніра // Питання історії архітектури та будівельної техніки України.— К., 1959.— С. 95—137.

ДОДАТОК

1785 р., ЛЮТОГО, 14.— ДОНЕСЕННЯ С. КОВНІРА
ДУХОВНОМУ СОБОРУ КІЄВО-ПЕЧЕРСЬКОЇ ЛАВРИ
ПРО ПОСТРИЖЕННЯ ЙОГО В ЧЕНЦІ

Ясне в богу высокопреподобнѣйшему господину отцу Зосимѣ, святыя Кієво-Печерскія Лавры архимандриту и духовному собору.

ДОНОШЕНІЕ

Родился я кієвского намѣстничества и уезда, владнїя Кієво-Пустинно-Николаевского монастыря в сель Гвоздовъ, отец мой был полской шляхтич Демян Ковнѣр, которой там же и мать давно уже померли. Я ж по бывшей еще в Малой Россїи о переходѣ с мѣста на мѣсто свободности, пришед холостым сюда в Кієв, возымел жителство на мѣстечку Печерском во владнїи лаврском. И по таковой моей лаврѣ самоизвольной преданности, и по бывшим прежним, даже и послѣдней [1] 782 года ревизїям, записан в числѣ подданства там же намѣстечку Печерском, и подушным окладом обложен. С самих же тех пор, приобучивши себя при строенїях лаврских каменщицкому мастерству, производил оное елико мог с усердїем к лаврѣ святой. Был в строенїях большой колоколнѣ, ключни, трапезной кухни. Клова, на дальней и ближней пещерах колоколен, в Китаевской пустынь и в мѣстечку Василковѣ божїих церквей, в поправленїи от бывшаго пожара типографїи. И всѣ прочїи многообразныя внутрь и внѣ лавры строенїя ж каменные по указанїю от ее исправлял, будучи настоящим мастером, в каковых трудах от молодых лѣтъ всю жизнь мою, даже до конечной и видимой несостоятельности, проводил, о чем и лаврѣ небезызвѣстно есть. Напослѣдок прихожанами Свято-преображенской в Печерской крѣпости состоящей церкви выбран, и от лавры упатентован ктитором до оной церкви, якую должность поколь возмogl исправлял безъпорочно. А нынѣ заг глубокою старостїю и слабостїю здоровья и от оной самоизвольно уволился. Лѣтъ имѣю отроду до девятидесяти, законнобракосочетался три раза, а теперѣ остаюсь вдов. Дѣти ж мои и внуки надлежаще от мене распоряжены, долгов же казенных и партикулярных не имѣю и дел за мною никаких никогда не было и нет, в чем свидѣтельствовать могут достойные вѣроятїя люди. И буди таково свидѣтельство потребно, я оное представить долженствую. И как дальѣ мнѣ утружденному и в глубокой старости и дряхлости находящемусь в мирѣ жить весьма не выгодно, намѣреваю ж послѣдныя дни жизни моей препроводить в лавре во святом монашеском чинѣ, к чему усердное и неслестное мое желанїе есть издавна. А что касается до подушного с мене семигривенного оклада, оной по повелнїю лавры за сколько год указано будет, зараз пополнить имѣю. Больше ж ни за кого, кромѣ сам за себе, того подушного оклада не обязан платить. Для того вашего ясне в богу высокопреподобїя и духовного собора нижайше прошу, уважив высшеписаннїи обстоятельства, милостиво не оставить, уволив меня от подданства, принять в лавру на вечно неисходное житїе. Опредѣлить к жителству мѣсто и послушанїе, пристойныя старости и слабости моей и монашеского чина при имеемом быть первом постригѣ удостоить. О удостоенїи коего и в отправляемую о прочїих желающих мона-

шества послушниках в святѣйшій Правительствующій синод въдомость внести и о том учинить рассмотрение и опредѣленіе.

О вышеписанном нижайше просить подданный лаврскій, мѣстечка Печерского житель Степан Ковнѣр, а вмѣсто его неумеющаго писать по его прошенію лаврской канцеляріи копейск Федор Бочис росписался. 1785 года февраля 14 д[ня] подано 17 февраля [1]786 года записав справясь доложить.

Центральний державний історичний архів України у Києві, ф. 128, оп. 1 («послушницькі»), спр. 16-к, арк. 4—5. Рукопис. Оригінал.